

GAZDÁLKODÁS

Az „érdemes” hatalma

Ezernyi apró mozzanattól tevődik össze a gazdálkodás. Némelyik egészen kis alkatrész, csak csavar a gépezetben, de a lazulásra, „ketyogásra” érdemes, hasznos odafigyelni.

Igy figyeltek például a normákra az öntödélek. Mint több helyen, a forgácsolóban is előfordult, hogy a százszázalékos teljesítésnél megállt a lendület. Kész a norma — most már nem nagyon érdemes feljebb igyekezni, mert hátha az újabb százalékok normakarbantartást vonnak maguk után — okoskodtak számosan. Olyanok, akik bizony még „rátehettek” volna jó néhány százalékat, tellett volna az erejükből.

Az ösztönzés helyes módszerét kellett megtalálni, s ezt sikerült is a gazdasági vezetőknek. A nyáron bevezették a progresszivitást: száz százalékon felül arányosan többet kapnak a túlteljesítésért a munkások. Ez a változtatás igen jó válasznak bizonyult a korábbi kétkedésre: vajon érdemes-e? Így szükségtelemmé vált bármiféle taktikázás, vezetők és termelők egyaránt megtalálhatják számításukat. Ez is mutatja, érdemes aprólékosan és mélyrehatóan megvizsgálni a legkisebb „csavarlazulást” is, hogy tökéletesen működjön a gyári gépezet.

Szótár

Vannak olyan ipari munkahelyek, ahol — mivel az anyag rendkívül érzékeny a hőfokra, páratartalomra — úgynevezett klímaberendezésekkel alakítják ki a csarnokok kedvező légkört, a „belső éghajlatot”. Ilyenformán — például a textilművekben — a fonalaknak, szöveteknek kedvező a klíma, ami, nagyban segíti a termelést, kihat a minőségre.

De sok mindenre kihat az körülmény is, milyen az üzemi klíma az emberek szempontjából. Milyen a légkör a munkatársak, illetve dolgozók-vezetők között. Erre sajnos mostanában elég gyakran hallottunk textíles panaszt. Szövődél munkások, brigádvezetők tették szavá: gyakori a durva hang, a goromba odamondogatás, a trágár kiszólás és leszólás. A művezetők egyike-másika megengedhetetlen hangot üt meg velük szemben, ha dühbe gurul.

Velük együtt mondhatjuk: ami sok, az sok. Önérzetet, emberi-női méltóságot sértő módon nem lehet jó üzemi légkört kialakítani. Az ember ugyanis a fonni-szóni való anyagoknál sokkal-sokkal érzékenyebb anyagból van gyúrva, s ha ezt — 1970-ben, nálunk — nem tudná megérteni némelyik középvezető, a felsőbb irányítók dolga, hogy „illetlan-órát” adjon az arra rászorulóknak.

Inkább

üzemszervezőkkel

All a ház? Még nem. Az építőmunkások viszont szorgalmasan — állnak. Ezt látja a járókelő. Máskor meg azt, hogy a tatarozásra, felújításra hivatottak is álldogálnak, esetleg a bolt előtt, a sarkon, mivelhogy a sőr csak ott kívül fogyasztható.

Sajnos, nem ritka az ilyen epizód. A munka áll — de miért? A járókelő legfeljebb sejtheti: szervezési hiba, anyaghiány, ellenőrzési hézag, vagy hasonló. Mindenesetre el-elgondolkozhat az ember azon, miként képez az ilyen ráérőség, a rossz szervezés lógókat még a rendes-dolgosakból is. Mert az ilyen elengedettség valójában: lógósképző. Ez nincs, az nincs, amaz nincs — s a végén már akkor sincs munka, amikor minden kellék ott a helyszínen. Az „édes semmittevést” ugyanis valahogy könnyebb megszokni, mint az ütemes, ritmikus tevékenységet. Állítom, hogy ilyen lélektani buktatók is akadályozzák nálunk a gyorsabb építkezést.

De azért mégse pszichológushoz forduljanak az illetékesek! Inkább az üzemszervezés szakértőihöz. Hogy ütemesen, összehangoltan haladjon az építkezés, s ne kelljen a mozgást hiányolóknak időnként alkalmi futballmeccsekkel agyonütni az időt.

S. M.

Egész nap az iskolában

Tulajdonképpen már Szegeden sem újdonság az egész napos iskola. Tavaly a Zrínyi Ilona és a Mező Imre általánosban egy-egy első osztály e szerint az új iskolai rend szerint tanult. Másutt — Budapesten, Győrött — Hódmezővásárhelyen és Makón — több éve kísérleteznek ezzel a módszerrel. Egyéves vagy néhány éves tapasztalat azonban a pedagógiában nem jár feltétlenül végleges eredményekkel. Ezért az egész napos iskola kísérletképpen folyik tovább mindkét szegedi iskolában az idén is. Az újszegedi Mező Imrénben a tavalyi első, tehát most második osztály tanul ismét az új rend szerint.

Milyen tapasztalatokat hozott az egyesítendő kísérlet? Az új módszernek az a feladata, hogy a korszerű pedagógiai követelményeknek egyre kevésbé megfelelő napközti helyett modernebb módszerekkel foglalkozzanak a gyerekekkel. Az egész napos iskolában naponta 8 és fél órát tölt a gyerek. Ebből négy órában a tantárgyak anyagával ismerkedik, másfél órát a tanult anyag elmélyítésére, gyakorlására és a házi feladatok elkészítésére fordít, három óra szabad idő. A tanulást, a gyakorlást és a pihenést arányosan osztják

el a nap 8 és fél órájában. Az első év tapasztalatai szerint a szülők nagy megelégedéssel fogadták az új rendszert. Érthető is. Ilyen körülmények között ugyanis nincs gondjuk a gyerek iskolai tanulására. A gyerekek hét közben kényveltek, fűzeteket nem viszik haza, otthon semmi iskolai munkájuk nincs.

A másik tapasztalat, mint Borsos László, a Mező Imre általános iskola igazgatója elmondotta, és mint az iskola két pedagógusa, az egész napos iskolában tanító dr. Balázs Istvánné és Czákó Ferencné összefoglalta, hogy feltétlenül jó hatással van mind a tanulmányi eredményekre, mind a nevelésre. Kötött és kevésbé kötött formában nyolc és fél órát töltenek el egymás között a gyerekek, jóval többet, mint a normál osztályok tanulói. Ennek jó hatása mérhető. Kezdfogható. Nem is beszélve olyan előnyökről, hogy a napi munka és játék periodikus, ritmikus beosztása következtében a gyerekek kevésbé fáradnak ki, mint más körülmények között.

A harmadik fontos tapasztalat, hogy a személyi és a tárgyi feltételek tekintetében

ez az új módszer többet követel, mint a hagyományos. A gyerekekkel, a legkisebbekkel is, az elsősökkel és a másodikokkal egész éven át rendszeresen két nevelő foglalkozik; ez tulajdonképpen már a szakosított oktatásnak egy változata. A gyerekek szabad idejének tartalmas kitöltése, bizonyos ráfordításokat követel. Játékokat kell számukra biztosítani kényelmes, otthonos osztálytermeket. A Mező Imre iskolában tavaly e tekintetben még csak a kezdeteknél tartottak. Az idén már jóval több a játék, a tanterem is nagyobb, új padokat, székeket kaptak a gyerekek. Sőt arra is van már lehetőség, hogy a legkisebbeket és a legkönyvebben elfáradókat napközben lefektessék.

A negyedik fontos tapasztalat, hogy pedagógiai, módszertani értelemben a nevelők kevés segítséget kapnak. Az egész napos iskolának nincs jelentős irodalma. Ezért szükség lenne arra, hogy a pedagógusok jól szervezett tapasztalatcserék, látogatások útján megszerezzék azokat a tapasztalatokat, amelyek talán pótolhatnák a szakirodalom hiányát.

A Nemzetközi Szemle szeptemberi száma

Vezető helyen közli a lap a Puja Frigyesnek, a Varsói Szerződés tagállamainak budapesti külügyminiszeri értekezletéről szóló írását. A szerző számba veszi az európai kapitalista országoknak a biztonsági értekezlettel, a budapesti dokumentumokban megfogalmazott javaslatok megítélésével kapcsolatos tendenciákat, összeveti a szocialista országoknak az európai biztonsági rendszer, az európai biztonsági értekezlet összehívására vonatkozó állásfoglalásával.

Érdekes riportot olvashatunk Edmund Wolf tollából, Isten országa Belfastban címmel. A riport kitűnően érzékelteti a vallási ellentét mezébe burkolt szociális, sőt „faji” feszültséget, amely a kiváltságaihoz makacsul ragaszkodó, többségben levő protestáns

unionistákat szembeállítja a szinte gyarmati elnyomásnak kitett katolikus kisebbséggel.

Richard Dudman, a St. Louis Post-Despatch washingtoni főtudósítója 1970. májusában két kollégájával együtt a kambodzsai partizánok fogságába esett. Dudman negyven napot töltött a partizánokkal (akik a későbbiekben már újságírói státusát elismerve vendégként bántak vele), s szabaddulása után hat folytatásból álló, szenzációs sorozatot jelentetett meg élményeiről az International Herald Tribune-ban. Dudman tisztességes és kendőzetlenül őszinte beszámolója nagy vihart váltott ki az Egyesült Államokban; a jobboldali sajtó hevesen támadta, a „nemzeti érdekek elárulásával” vádolta, s a legjobb esetben azt állította,

hogy „kommunista agymosás áldozata” lett. A lap a cikksorozat összefoglaló részét közli.

Egyéb írások a Nemzetközi Szemlelől: A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Szövetségi Köztársaság szerződése; Théo Ronco: A VDK gazdasági rendszere kiállta a próbát (Cahiera du Communisme), V. Grigorovics: Gazdasági gondok az Amerikai Egyesült Államokban (Pravda), Jürgen Kuczynski: A technikai fejlődés egyenlőtlensége és az oktatási politika (Weg und Ziel), P. Szabó József: Baloldali egységfront Japánban? Sz. Epstein: Polgárosodik-e a munkásokosztály? Novoje Vremja: Miért zárták ki Alexander Dubcekot Csehszlovákia Kommunista Pártjából? (Rudé Právo).

Szarvasnász

Állati hangversenytől zajos ezekben a napokban a Városliget. Tomi, a korelnök szarvasbika megadta a hangot, s megkezdtek pázrasi bögésüket az Állatkerti szarvasai, „akik” ebben az életjelenségükben pár héttel megelőzik „kinn” élő társaikat. A természetben ugyanis szeptember közepe-től kezdődik a szarvasbögés.

Némelyik bika — a legnagyobb másfél méter magas — a szaporodási szezon végére testsúlyának felét is elveszíti, lefogy 60—70 kilóra. Az állatkerti hangverseny naponta majdhogynem megszabott műsoridő szerint történik: többnyire reggel 7 óra tájban, kora délután 2 és 3 között, azután alkonyat idején.

NAPI KISLEXIKON

a nyelv-tanulásról

Egyre többet látni Szeged utcáin, hogy németül, angolul, franciául érdeklődnek az autóablakon kihajló vezetők. Ilyenkor is, máskor is: sokszor hiányzik a nyelvtudás.

● Kiknek kötelező? Elsősorban azoknak, akiknek ez a mestersége: tolmácsoknak, idegenvezetőknek, fordítóknak. A legtöbb szállodában is csak a két nyelven beszélő portásokat veszik fel, s a pincéreknek, kereskedőknek sem hátrány, ha nemcsak magyarul beszélnek. (Vannak vállalatok, intézmények, ahol a nyelvtudás elismerése anyagilag is kifejeződik.) Állapos nyelvismeretű birtokában kell lenniük azoknak, akik tudományos pályára lépnek, hiszen a hasadói gyorsasággal szaporodó információk többségéről csak így szerezhetnek viszonylag gyorsan tudomást. (Nem szólva arról, hogy bizonyos tudományok fokozatos megszerzését nyelvvizsgálóhoz kötik.)

● Hogyan csinálják? Vannak született tehetségek, akik hetek alatt képesek megtanulni egy-egy nyelvet. A legutóbbi időkig a többség könyvből tanult. A technikai segédeszközök fejlődése forradalmasította a nyelvtanulást: bárki beszerezheti a lemezeire vett nyelvleckéket, megnetofonnal tökéletesítheti kiejtését. Vannak nyelvtanulók a rádióban, s már nemcsak magántanárnál lehet viszonylag drágán órát venni, hanem a különböző hangmások vagy audiovizuális módszerekkel tanító tanfolyamokon is.

● Szegedi lehetőségek?

Egyetem város lévén, Szegeden viszonylag könnyű jó nyelvtanárt találni. A nyelvtanulást segíti elő az is, hogy van idegen nyelvű könyvesboltunk (a Károly utca sarkán). A csoportos nyelvtanulás nagyon maj például, hogy egyes vállalatok, gyárak dolgozók részére helyben szerveznek tanfolyamot, ahol főként szakmai nyelvet tanulnak. A nyelvtanítás két legfontos eszköze a TIT és az MSZBT, amelyek az egyetem a főiskola és a gimnáziumok nyelvtanárát foglalkoztatják.

Aszodi János:

A kriminalisztika kalandos története

32. S rendőrség parancsot kapott, hogy kutassa végig Sidney egész területét és jelezzé, ha valahol felfedezi e ritka növényt. A szeptember 20-án megkezdett kutatás csak a hónap végén járt eredménnyel. A Morre Streeten, egy kis családi ház kertjében, a garázsbejárat két oldalán, Savara-ciprusokat találtak. A kérdéses házban röviddel azelőtt még Stephen Leslie Bradley lakott a családjával.

Ettől kezdve a nyomozás új lendületet kapott. Először megállapították, hogy a Bradley család július 7-én, a gyermekrablás napján lakást bérelt az Osborne Road-on, de nem költözött oda. Mi történt a bútorral? Hol tartózkodik Bradley és családja? A szomszédok tanúvallomásaiból a következő derült ki: Bradley felesége a gyermekkel együtt Queenslandbe ment pihenni. A bútor elszállításakor Bradley nem volt jelen. A detektívek átvizsgálták az utazási ügynökségek nyilvántartását és megtudták, hogy Bradley felesége augusztus 25-én a maga és egyik gyerme-

ke számára jegyet váltott a Londonba induló „Himalaya” hajóra. Négy nappal később Bradley is feliratkozott, másik két gyermekével, az említett hajó utasai közé. Körülbelül ugyanakkor eladta bútorait egy sidneyi cégnek. Szeptember 24-én átadta pekingi pincsijét az állatkórháznak, azzal az utasítással, hajózzák be a kutyát is a „Himalaya”-ra. Ugyanaznap eladta két autóját is, egy Fordot és egy Goggomobilt. Szeptember 26-án aztán egész családjával felszállt a „Himalaya”-ra, amely — mire a nyomozás az említett szakaszba jutott — már útban London felé, éppen horgonyt készült vetni a ceyloni Colombo kikötőben.

A rendőrség felhívást tett közzé az AYO—382 rendszámú Ford gépkocsi — Bradley autoja — felkutatására. Október 4-én egy használt autók kereskedő cég igazgatója jelentkezett, s közölte, hogy szeptember 24-én ő vette meg Bradleytől a keresett kocsit, és a rendőrség rendelkezésére bocsátja. Négy rendőr azonnal kiszállt Granville-be, a cég garázsához. A Ford csomag-tartójában szőrrel teli kefék és növénymaradványokat találtak. Ragasztószalagok, majd a sidneyi laboratórium. Az eredmény: a nyomok pontosan megegyeztek azokkal, amelyeket a gyermek ruháin találtak. A növényörmek a Savara-ciprusoktól származtak. A Ford csomag-tartójában Grace Thorne ruháin és a poltrókokon talált szőrök azonos eredetűek voltak. A Bradley család pincsikutyájáról származtak. Ismét házkutatás Bradley regu lakásában, s új elemek kerültek a nyomozók kezébe. A költözés után visszamaradt hulladékok között filmdarabot találtak. A filmszalagról másolt képek a Bradley családot ábrázolták egy kirándu-

láción. Az erdő szélén, a fűre kiterített pokróc azonos volt azzal, amelyikbe a gyermek holttestét becsomagolták.

Október 4-én este a nyomozók arra a meggyőződésre jutottak, hogy Bradley a gyilkos, vagy legalábbis egyike a gyilkosoknak. Az Interpol nemzetközi letartóztatási kérelme akkor érkezett Colombába, amikor a „Himalaya” éppen horgonyt vetett a kikötőben.

A ceyloni rendőrség október 14-én letartóztatta Bradleyt. A hosszadalmas és bürokratikus kiadatási formások azonban egészen november 19-ig elhúzódtak. Végül, november 19-én az Ausztráliából kiküldött két detektív Bradleyvel együtt repülőgépre szállt. Bradley már útközben papírra vetette vallomását. A gyermekrablás gondolata akkor ötlött fel benne, amikor az újságban olvasta, hogy Thorne megütötte a főnyereményt. Miért nem telefonált többé? Amikor a kis Graeme-mel hazaérkezett, a kocsit a garázsba vitte, azután összekötözte a gyermekét, majd a pokrócba göngyöltte és a csomag-tartóba zárta. Amikor este felnyitotta a csomag-tartót, a gyermek már nem élt. Megfulladt. Erre azonnal kifutott a Forddal, hogy megfelelő helyet keressen, és azon a pusztai telken rejtette el a holttestet, ahol augusztus 16-án megtalálták.

E gonosztevő előéletének vizsgálatából kiderült, hogy Bradley határtalanul pénzsóvár ember volt, minden áron meg akart gazdagodni. Azt hitte, hogy a gyermekrablás egyszer s mindenkorra megszabadítja az anyagi gondjaitól, amelyekbe éppen szennyes üzletei miatt keveredett. A sidneyi esküdtésék 1961. március 29-én Bradleyt életfogytiglani kényszermunkára ítélték. Vége.